

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Παραγωγή & διαχείριση πληροφορίας στο ψηφιακό περιβάλλον

Ενότητα: Δημοσιογράφοι και παραγωγή ειδήσεων

Σταμάτης Πουλακιδάκος

Σχολή ΟΠΕ

Τμήμα ΕΜΜΕ

Η διαδικασία της επιλογής ειδήσεων

- Η δημοσιογραφία απέχει πολύ από το χαρακτηριστεί «ρομαντικό» επάγγελμα, όπου επιλέγονται και προβάλλονται οι πιο σημαντικές ειδήσεις
- Το δημοσιογραφικό επάγγελμα λειτουργεί πάνω σε μια συνεχή διαδικασία επιλογής
- Πολλά θέματα μπορεί να έχουν καταγραφεί, αλλά ορισμένα είναι αυτά που τελικά θα δημοσιευτούν (με οποιοδήποτε τρόπο)
- Τα κριτήρια επιλογής των θεμάτων είναι πολλαπλά:

Ενδεικτικά κριτήρια επιλογής ειδήσεων

- Προσωπικά (π.χ. κλίση του δημοσιογράφου προς συγκεκριμένα θέματα, προσωπική συμμετοχή του δημοσιογράφου, ιδεολογική του τοποθέτηση)
- Δημοσιογραφικά- βάσει δημοσιογραφικών αξιών που μπορεί να διαφέρουν ανά δημοσιογραφικό οργανισμό (π.χ. σπουδαιότητα πληροφορίας, πόσο «πουλάει» το θέμα κλπ.)
- Οργανωσιακά (τρόπος λειτουργίας δημοσιογραφικού οργανισμού, ρουτίνα, διαθέσιμος χρόνος για έρευνα, ιδεολογική κατεύθυνση, ειδίκευση ή μη σε συγκεκριμένο είδος ειδήσεων, έξωθεν πιέσεις και ικανοποίηση συγκεκριμένων συμφερόντων)
- Θεσμικά (κατά πόσο κάποιο θέμα αφορά κυρίαρχους θεσμούς κοινωνικής και πολιτικής οργάνωσης, όπως κράτος, κυβέρνηση, πολιτικές παρατάξεις, ζητήματα διεθνών σχέσεων κλπ.)
- Κοινωνικά (πόσο αφορά κάθε θέμα την κοινωνική ζωή, πόσο επηρεάζει τις ζωές των ανθρώπων, πόσους ενδιαφέρει κλπ.)

Οργανωσιακή δομή- ρουτίνα- κυριαρχία της ποσότητας

- Τα περισσότερα θέματα που παρουσιάζονται στις εφημερίδες και την τηλεόραση δεν είναι ούτε καινοτόμα εγχειρήματα, ούτε αποτελέσματα αξιόλογης δημιουργικότητας, αλλά καθημερινές διαδικασίες στη συλλογή και επεξεργασία ειδήσεων (κυριαρχία ρουτίνας)
- Η πίεση για άμεση παραγωγή ειδήσεων μειώνει τη δυνατότητα για ανάληψη πρωτοβουλιών και δημιουργικότητα
- Π.χ. ανάγκη για συνεχή ροή ειδήσεων σε 24ωρα ειδησεογραφικά δίκτυα
- Το περιθώριο για δημιουργικότητα εξαρτάται και από την κουλτούρα του κάθε οργανισμού

Στροφή προς συγκεκριμένες πηγές ειδήσεων

- Υπό το καθεστώς συνεχούς πίεσης οι δημοσιογράφοι στρέφονται σε συγκεκριμένες πηγές ενημέρωσης
- Εξάρτηση από επίσημες πηγές: κυβέρνηση, κρατικές υπηρεσίες (π.χ. αστυνομία), επίσημοι φορείς που **ασκούν επιρροή** στο κοινό
- Εξάρτηση από ειδησεογραφικά πρακτορεία (χοντρέμποροι των ειδήσεων), τα οποία παρουσιάζονται ως φτηνά (σε σχέση με την πληρωμή ανταποκριτών και απεσταλμένων) και αντικειμενικά (μολονότι έχουν κι αυτά τη δική τους ατζέντα ειδήσεων)
- Οι πηγές αυτές προσφέρουν και **βεβαιότητα** στην παραγωγή ειδήσεων (θα βρεθεί ικανός αριθμός «σημαντικών» θεμάτων)
- Διευκολύνουν το δημοσιογράφο να ανταποκριθεί σε πιεστικές προθεσμίες

Η τεχνολογία στη συλλογή ειδήσεων

- Παλιότερα οι ρεπόρτερ δούλευαν με τρία μόνο στοιχεία: το σημειωματάριο, τη δεοντολογία και ένα ζευγάρι αυτιά...
- Τώρα πλέον οι διαδικασίες συλλογής πληροφοριών- ειδήσεων έχουν αποκτήσει μεγαλύτερες δυνατότητες μέσω των διαφόρων τεχνολογιών (από τα κασετοφωνάκια, μέχρι το διαδίκτυο)
- Τελικά, είναι καλό αυτό ή κακό; Μπορεί να μπει συγκεκριμένο πρόσημο, είτε θετικό, είτε αρνητικό;

Τα θετικά

- Όλα τα παρακλάδια της δημοσιογραφίας ωφελήθηκαν από τις τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας
- Γρήγορη χρήση και αποθήκευση τεράστιων ποσοτήτων πληροφορίας
- Αύξηση ταχύτητας συλλογής ειδήσεων μέσω δορυφορικών και διαδικτυακών τηλεπικοινωνιακών συστημάτων
- Δυνατότητα παραγωγής και διανομής ειδήσεων με οποιαδήποτε μορφή (ακουστική, οπτικοακουστική, «γραπτή») από σχεδόν οποιοδήποτε σημείο του κόσμου
- Επιτρέπει την ενοποίηση της ηλεκτρονικής συλλογής ειδήσεων με βάσεις δεδομένων και δίκτυα υπολογιστών (π.χ. 24ωρη συλλογή και εκπομπή ειδήσεων)
- Πολλαπλή επιρροή διαδικτύου (πληθώρα πηγών, αμεσότητα με κοινό, δυνατότητα άμεσης διασταύρωσης πληροφοριών κ.α.)

Ο σκεπτικισμός

- Φέρνει η τεχνολογία δημοσιογραφία υψηλότερης ποιότητας;
- Δυναστεία του «χρόνου» και της βιασύνης...
- Ελλιπής επαλήθευση πληροφοριών πριν τη δημοσίευσή τους
- Εξαιρετικά μεγάλος βαθμός εξάρτησης από την τεχνολογία

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Μάνινγκ Π. (2007) Η Κοινωνιολογία της Ενημέρωσης. Ειδήσεις και Πηγές Ειδήσεων, Αθήνα, Καστανιώτης, κεφ. 3.

Η θεωρία της ημερήσιας διάταξης των Μέσων (agenda setting)

Η έννοια της «πλαισίωσης» (δημοσιογραφική εστίαση και σχολιασμός επικαιρότητας)

Ορισμός

- Στην πολιτική ανάλυση, η **agenda** είναι ένα γενικό σύνολο πολιτικών αντιπροθέσεων, που, σε τρέχοντα χρόνο, νομίμως απασχολούν και εμπίπτουν στη δικαιοδοσία των οργάνων της πολιτείας και συγκροτείται:
 - από τη θεματολογία των μέσων (**media agenda**-Η ιεράρχηση των θεμάτων που προβάλλουν τα ΜΜΕ),
 - τη δημόσια θεματολογία (**public agenda**-Τα διάφορα δημόσια θέματα που η κοινή γνώμη κατατάσσει σε μια σειρά προτεραιότητας)
 - και την πολιτική θεματολογία (**policy agenda**-Οι προτεραιότητες των πολιτικών ελίτ προκειμένου να ακολουθήσουν και να εφαρμόσουν συγκεκριμένες πολιτικές (policies).

Θεματολογία

Οι Dearing και Rogers υποστηρίζουν ότι η γενική θεματολογία διαμορφώνεται από τη **θεματολογία των μέσων**, που επηρεάζει τη **δημόσια θεματολογία**, που με τη σειρά της επιδρά στον **καθορισμό της πολιτικής θεματολογίας**.

Agenda Setting

- Μελετώντας τον τρόπο με τον οποίο οι πολιτικές καμπάνιες καλύπτονταν από τα ΜΜΕ, οι Shaw και McCombs βρήκαν ότι η βασική επιρροή των μέσων ήταν ο καθορισμός της ημερήσιας διάταξης, που λέει στους ανθρώπους **όχι τι να σκεφτούν, αλλά για ποιο πράγμα να σκεφτούν.**
- Ο όρος agenda setting έχει επίσης μεταφραστεί ως σειρά προτεραιότητας και καθορισμός θεμάτων.

Agenda Setting

- Οι Dearing και Rogers (1996) ορίζουν τη διαδικασία του καθορισμού της ημερήσιας θεματολογίας ως ένα **συνεχή ανταγωνισμό** ανάμεσα στους **πρωταγωνιστές των ζητημάτων** για να κερδίσουν την προσοχή των δημοσιογράφων, του κοινού και της πολιτικής ηγεσίας

Agenda Setting

Η θεωρία της ημερήσιας διάταξης εξηγεί, με άλλα λόγια, **την αντιστοιχία που υπάρχει ανάμεσα στο βαθμό με τον οποίο τα μέσα καλύπτουν ένα γεγονός και στο βαθμό που οι άνθρωποι θεωρούν σημαντικό αυτό το γεγονός.**

Δηλαδή, τα θέματα που προβάλλονται από τα ΜΜΕ είναι αυτά που το κοινό (τηλεοπτικό ή αναγνωστικό) θεωρεί ως τα πιο σημαντικά, χωρίς κάτι τέτοιο να ισχύει πάντοτε στην πράξη.

Φυσικά (και κύρια), ισχύει και το αντίστροφο, δηλαδή το κοινό έχει άγνοια και δεν θεωρεί σημαντικά τα θέματα που δεν προβάλλονται από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας.

Agenda Setting

Φυσικά, δεν μπορεί να υπάρχει μία και αποκλειστική ημερήσια διάταξη των μέσων, αλλά πολλές, που διασταυρώνονται ή και επικαλύπτονται, γιατί τα επιμέρους μέσα έχουν διαφορετικές προτεραιότητες στην παρουσίαση της ειδησεογραφικής τους ύλης.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Meyer T & L. Hinchmann (2008) Από τη δημοκρατία των κομμάτων στη δημοκρατία των ΜΜΕ, Αθήνα, Πολύτροπον, σσ. 73-82, 117-127
- Δεμερτζής Ν (2002) Πολιτική Επικοινωνία, Διακινδύνευση, Δημοσιότητα, Διαδίκτυο, Αθήνα, Παπαζήσης, σσ. 122-182

Η πλαισίωση

- Η έννοια του πλαισίου **αντλείται από τον κινηματογράφο** και την **αρχιτεκτονική** και χρησιμοποιείται ως ένα μεταφορικό σχήμα για να ερμηνεύσει τον ρόλο των μέσων στην διαδικασία παραγωγής, προβολής και διάχυσης πληροφορίας, καθώς και για να αναδείξει τι σηματοδοτεί αυτή η διεργασία στο κοινό

Η πλαισίωση

- Το **πλαίσιο ως μεταφορά** έχει κατά αναλογία παρόμοια λειτουργία με το πλαίσιο/κάδρο της φωτογραφίας, καθώς απομονώνει συγκεκριμένο υλικό και συνεπακόλουθα δίνει έμφαση σε αυτό, ενώ το υπόλοιπο κομμάτι της εικόνας δεν περιέρχεται σε κοινή θέα.
- Τέλος, το πλαίσιο/σκελετός, ως μεταφορικό σχήμα που αντλείται από την αρχιτεκτονική, **λειτουργεί ως δομή οργάνωσης και κατασκευής**, το οποίο καλείται να στηρίξει ένα ολόκληρο οικοδόμημα

Η πλαισίωση

- Συγκεκριμένα, κατά τον Goffman, η πλαισίωση συνίσταται σε **ερμηνευτικά σχήματα** (schemata of interpretation), τα οποία παρέχουν το πλαίσιο για την κατανόηση της πληροφορίας και δίνουν τη δυνατότητα στο υποκείμενο να εντοπίσει, να προσλάβει, να ταυτοποιήσει και να χαρακτηρίσει έναν θεωρητικά άπειρο αριθμό μεμονωμένων περιστατικών
- Τα πλαίσια ως βασικές γνωστικές δομές **συντελούν στην πρόσληψη και την απεικόνιση της πραγματικότητας**, ενώ ως οργανωτικές δομές βοηθούν το υποκείμενο να δομήσει τις αντλούμενες από την πραγματικότητα εμπειρίες

Στο πεδίο των μέσων

- Ο Gitlin αντιλαμβάνεται την πλαισίωση ως μια διαδικασία η οποία μπορεί να μελετηθεί διττά, **είτε ως η διαδικασία επιλογής πλαισίων από τα μέσα είτε ως οι συνέπειες αυτής της επιλογής στο υποκείμενο – δέκτη της πληροφορίας**

Στο πεδίο των μέσων

- Για τον Entman ο όρος πλαισίωση αναφέρεται στη διεργασία επιλογής ορισμένων πλευρών της υποκειμενικής, προσλαμβανόμενης πραγματικότητας και στον συνακόλουθο τονισμό τους κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να προβληθεί ένας συγκεκριμένος ορισμός της κατάστασης, μια αιτιολογική ερμηνεία, μια αξιολογική κρίση και μια υπόδειξη για τον χειρισμό των υπό εξέταση θεμάτων δίνει έμφαση στα δυο διακριτά είδη πλαισίων, ορίζοντας μεμονωμένα το καθένα από αυτά.
- Επισημαίνει πως τα πλαίσια των μέσων (**media frames**) εννοούνται ως χαρακτηριστικά των ειδήσεων, ενώ τα ατομικά πλαίσια (**individual frames**) ως σχήματα επεξεργασίας της πληροφορίας

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- ΜακΚομπς Μάξουελ, Εντνα Έισιντελ & Ντέιβιντ Ουίβερ (1996). *Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και η διαμόρφωση της κοινής γνώμης*, μτφρ. Γιούρι Κοβαλένκο. Αθήνα: Καστανιώτη.
- ΜακΚουέιλ Ντένις (1997). *Εισαγωγή στη θεωρία της μαζικής επικοινωνίας*, μτφρ.-επιμ. Στέλιος Παπαθανασόπουλος. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Μπένετ Λάνς Ο. (1999). *Ειδήσεις: Η πολιτική των ψευδαισθήσεων*, μτφρ. Βάιος Λιαπής & Κατερίνα Πάρη. Αθήνα: Δρομέας.

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Δρ. Σταμάτης Πουλακιδάκος 2014. Σταμάτης Πουλακιδάκος. «Παραγωγή & διαχείριση πληροφορίας στο ψηφιακό περιβάλλον». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.uoa.gr/courses/MEDIA103/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

